

Ny opplæringslov: Vil regjeringen gamble med 50.000 læreplasser?

Å bygge opp igjen et system som det har tatt 50 år å bygge, dersom det først rakner, kan vise seg å bli en nærmest umulig oppgave.

«Opplæringskontorene er i dag en svært viktig støttespiller for at fylkeskommunene skal kunne utføre sine oppgaver i å forvalte fag- og yrkesopplæringen. Det gjelder alt fra formidling av elever til læreplasser til oppfølging av kvaliteten på opplæringen.», skriver kronikkforfatterne. (Foto: Frank May/NTB)

Av Håkon Høst, forsker ved NIFU og Svein Michelsen, professor ved Institutt for politikk og forvaltning, Universitetet i Bergen (UiB)

01/04/2023 18:57

Mens mange land har opplevd nedgang i antall lærekontrakter, har Norge vakt internasjonal oppsikt som følge av vår utrolige vekst i lærlingordningen.

Tidlig på 1970-tallet lå lærlingordningen nærmest på sotteseng, og bare et par tusen nye lærekontrakter ble tegnet hvert år. I dag omfatter ordningen nesten 50 000 lærlinger. Gjennom dette systemet lærer unge seg et fag samtidig med at de jobber og blir integrert i arbeidslivet, mens bedriftene får helt nødvendig faglært arbeidskraft.

Håkon Høst, forsker ved NIFU – Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdanning. (NIFU)

Det er ikke mulig å se denne veksten uavhengig av utbyggingen av vårt system med opplæringskontorer, som mange land misunner oss. Fra 1990-tallet har staten bevisst valgt å gi disse kontorene en privilegert stilling i fag- og yrkesopplæringssystemet slik at kontorene skulle fasilitere den veksten i lærlingordningen som var et mål med Reform 94.

De rundt 350 bedriftseide kontorene har derfor status som lærebedrifter og part i lærekontraktene. Gjennom dette mottar de også lærlingtilskuddene på vegne av sine medlemsbedrifter. De fordeler disse mellom egen drift og medlemsbedriftenes egen opplæring, etter en nøkkel vedtatt av medlemsbedriftene selv.

Denne posisjonen har gitt opplæringskontorene en nødvendig autonomi både i forhold til fylkeskommunene og i forhold til medlemsbedriftene. Dette er viktig for at de skal kunne utføre sine oppgaver, å opptre på vegne av bedriftene følge opp og støtte lærebedriftene og lærlingene, samtidig som de påser at opplæringen holder nødvendig kvalitet i forhold til hva fagene krever.

Dette har de i all hovedsak gjort på en meget god og effektiv måte. Et sterkt vitnesbyrd om dette er at rundt 15 000 lærebedrifter med totalt rundt 40 000, dvs. 80 prosent av alle lærlinger, har valgt å være tilknyttet lærlingordningen gjennom et opplæringskontor.

Svein Michelsen, professor ved Institutt for politikk og forvaltning ved Universitetet i Bergen (UiB). (UiB)

Norsk fagopplæring sliter nok med en og annen utfordring, men dette er ikke løsningen på noen av dem.

Opplæringslovutvalget foreslo likevel at opplæringskontorene skulle tas ut av opplæringsloven som nå revideres, og begrunnet det med at disse må anses som et bransjeorgan. Dette skapte stor uro innenfor fagopplæringen.

Da Stortinget behandlet fullføringsreformen i juni 2021, vedtok de følgende: «*Stortinget ber regjeringen videreføre lovfesting av opplæringskontorene og godkjenning som lærebedrift, samt forsterke opplæringskontorenes funksjon som bindeledd mellom skolen og lærebedriftene*».

Departementet har etter dette [gjennomført en ny høring](#), og beroliget de som var bekymret for opplæringskontorene at de ville drøfte formuleringene i ny lov og forskrift med partene i arbeidslivet. I et felles brev fra LO og NHO til departementet av 31. januar i år ber organisasjonene om at ordningen med at lærlingtilskuddene utbetales til opplæringskontorene og at disse kan være part i lærekontrakten, sikres i den nye loven.

Da Kunnskapsdepartementet [24. mars la fram sin proposisjon til ny opplæringslov](#), var det følgende formuleringer om opplæringskontor:

«Forslaget inneber at opplæringskontor blir regulert som samarbeidsorgan for lærebedrifter og ikke som lærebedrift. Opplæringskontora vil derfor ikke få lærlingtilskot direkte frå fylkeskommunen, men godkjende lærebedrifter kan kjøpe ulike former for bistand og administrative tenester frå opplæringskontor....».

At opplæringskontorene skal få lov til å selge tjenester til bedriftene er imidlertid noe helt annet enn det både Stortinget og partene i arbeidslivet har bedt om. I stedet kan en slik endring føre til at opplæringskontorene mister sin særlige posisjon og rolle som motor i dagens lærlingordning. Endringsforslaget begrunnes blant annet med at det skal skape rolleklarhet, men det er ingen henvisninger til faktisk dysfunksjonelle sider ved dagens ordning.

Vår omfattende forskning på fag- og yrkesopplæringssystemet opp gjennom årene viser entydig at opplæringskontorene ikke bare er viktige, men at de er et helt avgjørende mellomledd, som knytter bedriftene til det offentlige utdanningssystemet. De oversetter og tilpasser utdanningens krav til bedriftenes produksjonshverdag. Kontorene representerer med dette en av de særlige styrkene til det norske systemet.

Norsk fagopplæring sliter nok med en og annen utfordring, men dette er ikke løsningen på noen av dem. Tvert har endringsforslaget skapt ny uro. Og selv om det nok kan forekomme spenninger mellom fylkeskommuner og opplæringskontor, som her representerer henholdsvis staten og de private (men også offentlige lærebedriftene), er hovedbildet at de to aktørene arbeider svært godt sammen. Flertallet av fylkeskommunene gikk da også mot forslaget om å endre opplæringskontorenes rolle i opplæringssystemet.

Opplæringskontorene er i dag en svært viktig støttespiller for at fylkeskommunene skal kunne utføre sine oppgaver i å forvalte fag- og yrkesopplæringen. Det gjelder alt fra formidling av elever til læreplasser, til oppfølging av kvaliteten på opplæringen. At opplæringskontorene er part i lærekontraktene gjør at et læreforhold, dersom det avsluttes før tiden, fleksibelt kan overføres til en ny lærebedrift.

Dersom opplæringskontorene ikke lengre får overført tilskuddene, kan fylkeskommunene bli nødt til å overta mange av opplæringskontorenes oppgaver selv. Når departementet skriver at reformen ikke skal koste fylkeskommunene noe, er dette således neppe en velfundert påstand. I stedet kan resultatet av en slik reform bli svært kostbart for fylkeskommunene og til slutt også for staten.

Det mest alvorlige er imidlertid de konsekvensene en slik reform kan få for den i hovedsak velfungerende norske lærlingordningen. Mest sannsynlig vil det svekke bedriftenes kollektive tilknytning til lærlingordningen, noe som er helt avgjørende for at bedriftene skal ønske å tilby lærekontrakter.

Å bygge opp igjen et system som det har tatt 50 år å utvikle – dersom det først rakner – kan vise seg å bli en nærmest umulig oppgave. Det er ikke til å forstå dersom regjeringen på denne måten tar sjansen på å gamble med 50 000 læreplasser.